

Kalendárium únor

Počasí v první polovině února je spíše pokračováním ledna. Jak se však prodlužuje doba slunečního svitu, dočkáme se především ve druhé polovině února teplejších dnů.

Pokud je zima teplá, a za poslední léta jich bylo několik, můžeme již koncem února do včelstev zasahovat. Jde většinou o nápravu různých nestandardních jevů a podobně. Ale pamatují si, že v minulosti jsem kolem 20. února dělal dokonce už i jarní prohlídku. Občas se vyskytne pylová snůška z lísky, což je záležitost značně výjimečná, ale za letových dnů pozorujeme přínos rousků pylu z často nám neznámých zdrojů. Co do množství je ho samozřejmě málo, ovšem signalizuje, že včelstva začínají plodovat.

Zda slabší včelstva komorovat, nebo spojovat, to je na rozhodnutí včelaře

V obdobích, kdy již nejsou silné mrazy, matky kladou zpočátku na malých plochách, na několika čtverečních decimetrech. Při venkovních teplotách nad 10 °C se zimní chomáč rozvolňuje a zvláště za slunečného počasí dochází k masivnímu jarnímu proletu. Včely hromadně vyletují a za letu se zbavují obsahu výkalového vaku, takzvaně se práší. Pokud je v době předpokládaného proletu před úly sníh, je vhodné ho do vzdálenosti dvou až tří metrů před česny posypat popelem nebo jiným tmavým práškem. Při slunečném počasí se totiž světlo odráží od sněhu, a jelikož se včely orientují podle odraženého světla, tak jich mnoho padá na sníh a křehne. Při proletu včely čistí dna, vynášejí mrtvolky, měl a další nečistoty z úlů, dělají jarní úklid.

Ale ne všechna včelstva se musí proletět. Pokud se včelstvo při silnějším poklepu ozve zahučením, tak je v pořádku a asi prolet nepotřebuje. Ovšem pokud je po klepání v úlu ticho, tak je situace naopak vážná. Být při jarním proletu je pro mnoho včelařů svátkem a zdrojem diskusí s ostatními včelaři.

Při čtení spadu z podložek v rámci odběru zimní měli koncem ledna jsme mohli narazit na nějaké nenormálnosti. Při zimování v jednom patře jsou to 3–4 proužky měli po celé délce uličky na okraji podložky (včelstvo sedí při boční stěně a pravděpodobně spotřebovalo většinu zásob

na obsednutých uličkách). Pokud vidíme uprostřed podložky 2–3 proužky měli přes celou podložku, může to znamenat také nedostatek zásob v obsednutých uličkách. V těchto případech hrozí úhyn včel na obsazených uličkách. Zde při teplotách nad nulou můžeme zjistit skutečný stav, případně zjednat nápravu. Včelstvo otevřeme sejmutím víka a strůpku a vyjmeme krajní plást se zásobami. Na volné místo přesuneme sousední plást a takto postupujeme až na uličku bez zásob, kam vložíme zásobní plást. V žádném případě nevytahujeme plásty obsednuté včelami a už vůbec ne mimo prostor nad sezením včelstva. Pokud jednotlivé včely spadnou na podložku ve vysokém podmetu nebo na zem, zkréhnu a uhynou. Tento zásah můžeme dělat u včelstva dostatečně silného, obsedajícího 5–6 uliček. Pokud včelstvo sedí na dvou nástavcích, kontrolujeme množství zásob pohledem po odkrytí strůpku. Pokud nejsou pod horními loučkami v některé uličce zásoby, přemístíme zásobní plást obdobně jako v předešlém případě.

V oblastech se silnějším výskytem varroázy jsou v posledních letech včelstva často slabší, než jsme byli v nedaleké minulosti zvyklí. U nástavkových úlů včelstvo na jaře někdy neobsedne ani celý nástavek. Pokud obsedá přes polovinu nástavku, pomůže včelstvu v jarním rozvoji komorování, které jsme tak trochu zapomněli využívat. Včelstva se třemi obsednutými uličkami je možné řešit spojováním nejlépe přes novinový papír s odstraněním jedné matky. Pozor, nespojujme ovšem zdravé včelstvo s nemocným, např. nosematickým.

Komorování

Podívejme se blíže na komorování. Pokud má slabší včelstvo vedle sebe neobsazený prostor, je z hlediska udržování teploty ve velké nevýhodě. Vytápění nevyužitého prostoru je totiž pro včelstva velkou zátěží. To právě řeší uzavření prostoru pro plodování do menšího prostoru se snadnějším udržováním potřebné teploty. Tento prostor musí být v nejhořejším nástavku (spodní neobsazené nástavky včelstvo neochlazuje) a musí být dobře tepelně odizolovaný. K tomu použijeme kvalitní tepelně izolující přepážku (někdy nazývanou také Blinova) a kvalitně zaizolujeme strůpek, minimálně na úroveň odpovídající izolační schopnosti pěticentimetrového pěnového polystyrenu. Obsednutý prostor zúžíme tak, aby byly obsednuty všechny uličky, nicméně v případě, kdy se počítá s líhnutím plodu, můžeme poněkud jednu uličku neobsazenou.

V obsednutém prostoru musí mít matka dost prostoru ke kladení, takže plásty s větším množstvím zásob umístíme za přepážku, část zásob pak můžeme odvíčkovat. A také by tam měl být plást s větším množstvím pylu, nejlépe jako krycí. Celý strůpek pak přikryjeme fólií, která nepustí tolik potřebnou vodu.

Za přepážkou je nižší teplota a vyšší relativní vlhkost, odvíčkovávané zásoby přijímají vodu a ředí se. Za dobrých teplotních podmínek je plod na většině plochy plástu, plodové těleso má maximální objem. Počítáme s tím, že vylihlná včela obsedne tři buňky, takže pak i po vylihnutí části plodu můžeme komoru rozšířit. Za 4–5 týdnů včelstvo obsedá celý nástavek a může růst jen s minimálním zpožděním.

Zda slabší včelstva komorovat, nebo spojovat, to je na rozhodnutí včelaře. Komorované včelstvo se s jistým zpožděním rozvine ve včelstvo standardní, chybějící včelstva po spojování musíme doplnit oddělky s novými matkami. Rozhodnutí včelaře v této věci může záviset na ranosti snůšky, kvalitě zazimovaných matek apod.

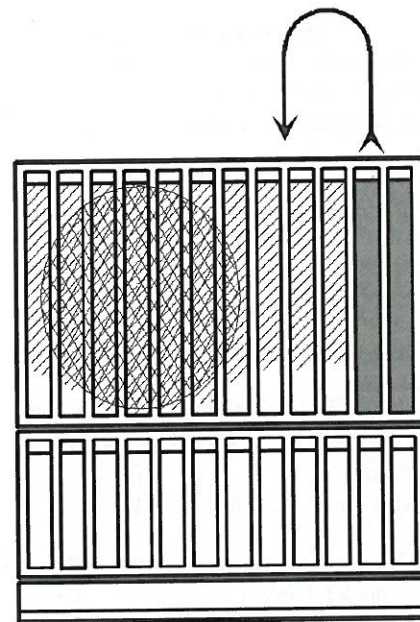

Schéma komorování slabších včelstev, příklad ze systému Dadant

- Zjistíme počet neobsednutých uliček např. pohledem shora, obsednutý prostor umístujeme do nejhořejšího nástavku.
- Přepážku umístíme tak, aby zůstala maximálně jedna neobsednutá ulička, za přepážkou zůstanou zásobní plásty. U tenkostěnných nástavků můžeme obsednutý prostor izolovat z obou stran.
- Po zesílení včelstva posuneme přepážku, nebo můžeme přidat mezistěnu.

Co včelstvo potřebuje k jarnímu rozvoji i při komorování?

Všeobecně včelstvo k jarnímu rozvoji potřebuje dostatek včel k udržení potřebné teploty, což jsme zajistili potřebným zúžením na obsazené uličky. Glycidových zásob může být dostatek za přepážkou, není na škodu průběžně další dodávat. Podávání vody je však trochu složitější problém, protože například část potřebné vody zachytí stropní fólie. Včelstvo by v blízkosti stanoviště mělo mít k dispozici napajedlo, výhodné je vyhřívané. Vodu je možné také dodávat řídkým cukrovým roztokem v poměru 1:1 – 1:2 v malých dávkách krmítkem ideálně nad chomáčem, přičemž krmítko musí být dobře utepené. Někteří včelaři pamatují podněcovací krmítka „těsto – voda“, která byla rozšířena v okolí Brna (Rasocha a spol.). Podmínkou jejich dobré funkce je opět dokonalé utepení.

Pokud nemáme odložené zásoby z předzimního období, je nejméně pracné podávání tenké placky medocukrového těsta na horní loučky přímo nad sezení včelstva a přikrytí celého strůpku nepropustnou fólií. Těsto podáváme každých 7–10 dnů v množství po 0,5–1 kg. Připravujeme ho ze tří dílů moučkového cukru a jednoho dílu medu, nejlépe vlastního. Výhodné je směs ohřát na teplotu 35–40 °C, kdy se snadněji hněte a promíchává. Způsob dodávání chybějících zásob, případně podněcování je dán počtem včelstev, je-

jich stavem, odbornou zdatností včelaře, předpokládanou ranou snůškou apod.

U nástavkových úlů postupujeme podle stejné metodiky, kterou včelstva ošetřujeme. Máme vysokonástavkový systém, nízkonástavkový, kombinované použití vysokých a nízkých nástavků, systém Dadant, případně jejich kombinace apod. Zásahy do včelstva jsou dány fenologickou fází v přírodě, silou včelstva a jeho stavem. Více tuto problematiku rozebereme v březnu.

Po celý měsíc pravidelně kontrolujeme, zda nejsou porušeny zábrany proti vniknutí hlodavců

Po vyšetření intenzity varroázy ze zimní měli na stanovištích při nálezů vyšším než tři roztoči na včelstvo se u všech včelstev na stanovišti provede předjarní léčebné ošetření registrovanými přípravky v souladu s příbalovou informací. Ošetření musí být ukončeno do 15. dubna, ale je výhodné ho provést co nejdříve, dokud jsou plochy plodu ještě malé. Při pokusech jsme nejlepších výsledků dosáhli nátěrem zavičkovaného plodu roztokem fluvalinátu (pět kapek M-1AER na 50 ml vody) s následnou fumigací Varidolem 125 mg. Tato metoda se zdá být pracná, ale při časně jarní prohlídce

při malých plochách zavičkovaného plodu se dá zvládnout.

Někdy se doporučuje udělat toto ošetření i při nálezů nad dva roztoče na včelstvo. To platí především v případech, kdy se vlivem objektivních vlivů nevyšetřila veškerá měl spadlá v úlu za 30 dnů. Tedy například když měla včelstva v období před odběrem měli prolet nebo když při manipulaci s měli došlo k nechtěným ztrátám. Jarní ošetření je nařízeno v „Metodice kontroly zdraví zvířat a nařízené vakcinace na rok 2020“, vydané Státní veterinární správou.

Po celý měsíc pravidelně kontrolujeme, zda nejsou porušeny zábrany proti vniknutí hlodavců. Po sněžení a oteplení také kontrolujeme, zda nevznikla ledová krus-ta bránící vstupu dostatečného množství vzduchu do úlu.

Včelaři se pak v únoru mohou těšit na březen, kdy přijde další oteplení, a bude tedy možné se včelstvy pracovat již aktivněji.

Do konce února by pak v základních organizacích měly proběhnout volební výroční členské schůze. Přejí tedy všem šťastnou ruku při výběru a volbě funkcionářů. Nové, respektive někde staronové výbory totiž nebudou mít snadný úkol v práci na náplni činnosti organizace, například při boji proti varroáze podle novelizovaných pravidel Státní veterinární správy.

Dr. Ing. František Kamler